

UDK:821.111.09.1:73

Dilorom MAMATOVA,
Qarshi davlat texnika universiteti o'qituvchisi
E-mail: dilorombobur567@gmail.com

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti f.f.d v.b. dotsent K. Fayziyeva taqrizi asosida

TEODOR DRAYZERNING "BAHTIQARO KERRI" VA ZULFIYA QUROLBOY QIZINING "OYIMTILLA" ROMANLARIDA GENDER MUAMMOSI

Аннотация

Ushbu maqolada Teodor Drayzerning "Baxtiqaro Kerri" hamda Zulfiya Qurolboy qizining "Oyimtilla" romanlari asosida gender muammosining badiiy ifodasi tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor ikki turli madaniyat va davrda yaratilgan asarlarda ayol obrazining qanday tasvirlanganiga, ularning jamiyatdagi o'rni, orzulari, ijtimoiy bosimlarga nisbatan munosabati va erkinlikka intilish yo'llariga qaratiladi. "Baxtiqaro Kerri" romanida ayolning shaxsiy yuksalishi, mustaqillikka intilishi va erkaklar dunyosida o'z yo'lini topishga bo'lgan harakati tasvirlansa, "Oyimtilla" romanida esa milliy qadriyatlar, an'anaviy oilaviy qarashlar va ayol taqdiri o'ziga xos dramatism bilan yoritiladi. Maqolada shuningdek, ayol obrazlarining ruhiy holati, ularning ichki kurashi va tashqi ijtimoiy cheklavlarga qarshi kurashish jarayoni orqali gender tengsizligi muammosi o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Teodor Drayzer, Zulfiya Qurolboy qizi, gender muammosi, ayol obrazi, "Baxtiqaro Kerri", "Oyimtilla", adabiy tahlil, ijtimoiy bosim, ayol huquqlari, gender tengsizligi.

ТЕОДОР ДРАЙЗЕР И ГЕНДЕРНАЯ ПРОБЛЕМА В РОМАНАХ «СЕСТРА КЭРРИ» И ЗУЛЬФИЯ КУРОЛБОЙ КЫЗЫ «ОЙИМТИЛЛА»

Аннотация

В данной статье рассматривается художественное воплощение гендерной проблемы на примере романов Теодора Драйзера «Сестра Кэрри» и Зулфия Куролбой кызы «Ойимтилла». Основное внимание уделяется тому, как образ женщины представлен в произведениях, созданных в разных культурных и временных контекстах, а также роли женщин в обществе, их мечтам, отношению к социальному давлению и стремлению к свободе. В романе «Сестра Кэрри» показано личностное становление женщины, её стремление к независимости и поиск своего места в мире мужчин, тогда как в романе «Ойимтилла» освещаются традиционные семейные ценности, национальные особенности и судьба женщины, представленная с особым драматизмом. Также в статье анализируется внутренний мир героинь, их психологическая борьба и противостояние внешним социальным ограничениям как проявление гендерного неравенства.

Ключевые слова: Теодор Драйзер, Зулфия Куролбой кызы, гендерная проблема, женский образ, «Сестра Кэрри», «Ойимтилла», литературный анализ, социальное давление, права женщин, гендерное неравенство.

THE GENDER ISSUE IN THE NOVELS "SISTER CARRIE" BY THEODORE DREISER AND "OYIMTILLA" BY ZULFIYA QUROLBOY QIZI

Annotation

This article analyzes the literary portrayal of gender issues based on the novels Sister Carrie by Theodore Dreiser and Oyimtilla by Zulfiya Qurolboy qizi. The main focus is on how the image of women is depicted in works created in different cultural and historical contexts, examining their role in society, aspirations, attitudes toward social pressures, and their pursuit of freedom. In Sister Carrie, a woman's personal development, her quest for independence, and struggle to find her place in a male-dominated world are portrayed. In contrast, Oyimtilla presents traditional values, familial expectations, and the fate of women through a uniquely dramatic lens. The article also explores the psychological states of the female characters, their inner conflicts, and the process of resisting external societal constraints as a reflection of gender inequality.

Key words: Theodore Dreiser, Zulfiya Qurolboy qizi, gender issue, female character, Sister Carrie, Oyimtilla, literary analysis, social pressure, women's rights, gender inequality.

Kirish. Bugungi kunda adabiyotshunoslikda gender muammosini o'rganish dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Ayol obrazi, uning jamiyatdagi o'rni va erkinlikka intilishi masalasi turli davr va madaniyatlarda yaratilgan badiiy asarlarda har xil talqin etiladi. Ayniqsa, XX asr boshlarida yozilgan romanlarda ayol taqdiri, uning ijtimoiy bosimlar, an'anaviy qarashlar va erkaklar jamiyatidagi roli bilan bog'liq muammolar chuqur badiiy tahlil etilgan.

Teodor Drayzerning "Baxtiqaro Kerri" romani amerika jamiyati fonida ayolning shaxsiy o'zgarishi, mustaqillikka erishish yo'lidagi izlanishlarini aks ettirsa, Zulfiya Qurolboy

qizining "Oyimtilla" romanida o'zbek jamiyatidagi ayolning ichki kechinmalari, milliy qadriyatlar va ijtimoiy stereotiplarga qarshi kurashi yoritiladi. Ushbu maqolada mazkur ikki asar asosida ayol obrazining qiyosiy tahlili orqali gender muammosining badiiy aks etishi o'rganiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Teodor Drayzerning "Baxtiqaro Kerri" va Zulfiya Qurolboy qizining "Oyimtilla" romanlari o'z davrlarida adabiyotda yangi yondashuvlarni taklif etdi. Ikkala asar ham ayol obrazining murakkabligini, uning ijtimoiy va psixologik jihatlarini chuqur yoritadi. Mavzuni tahlil qilishda har ikki romanning konteksti va adabiy

asarlarni yaratish jarayonidagi muhim ijtimoiy va madaniy omillarni hisobga olish zarur.

Teodor Drayzerning Baxtiqaro Kerri romani, 1900-yillarning boshlarida Amerika jamiyatining sanoatlashuv davrida ayolning erkinlikka intilishiga oid yangi tushunchalarni ilgari suradi. Kerri, asar bosh qahramoni, jamiyatdagi o'rni va ijtimoiy stereotiplarga qarshi kurashib, o'zining mustaqillik va muvaffaqiyat sari bo'lgan harakatlarini namoyon etadi. Uning hayoti, sevgi, muvaffaqiyatga erishish yo'lidagi izlanishlari va ijtimoiy bosimlar ostida yuzaga kelgan ichki qarorlarining badiiy talqini orqali Drayzer gender tengsizligining ko'plab jihatlarini ochib beradi. Kerri o'zining shaxsiy erkinligini izlash orqali nafaqat o'zining balki jamiyatning ayolga nisbatan qarashlarini o'zgartirishga intiladi.

Har ikki asarda ayol obrazlarining ruhiy kechinmalari va ichki kurashlari muhim o'rin tutadi. Drayzerning Baxtiqaro Kerri asarida, ayolning o'z shaxsini kashf etish va o'z taqdirini belgilashdagi muvaffaqiyatsizliklari ijtimoiy tuzumning ayollarga bo'lgan qarashlari bilan bog'liq. Zulfiya Qurolboy qizining Oyimtilla asarida esa, jamiyatning an'anaviy qadriyatlar va ayolning o'ziga xos his-tuyg'ulari o'rtasidagi kurash ko'rsatiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolada gender muammosini tahlil qilish uchun bir qator metodologik yondashuvlardan foydalanilgan. Asosiy metod sifatida adabiy tahlil va qiyosiy tahlil metodlari qo'llanilgan bo'lib, ularning yordamida har ikki romanda ayol obrazining shakllanishi va gender tengsizligi masalalari chuqur o'rganilgan.

Adabiy tahlil: Adabiy tahlil usuli yordamida har ikki roman muallifining ayol obrazlarini yaratishdagi uslubi, ijtimoiy va madaniy konteksti tahlil qilindi. Ayniqsa, romanlardagi asosiy qahramonlarning psixologik holati, ularning ichki kurashlari, orzulari va jamiyatga qarshi kurashish usullari chuqur o'rganildi. Bu metod ayol obrazlarining ijtimoiy muhitga qanday ta'sir ko'rsatishini va o'zgarishini o'rganishda samarali bo'ldi.

Qiyosiy tahlil. Tadqiqotda har ikki romanning ayol obrazlarini o'zaro taqqoslash orqali ular orasidagi o'xshashlik va farqlar aniqlangan. Bu metod orqali Drayzerning Baxtiqaro Kerri va Qurolboy qizining Oyimtilla romanlarida tasvirlangan ayollarning ijtimoiy bosimlarga va gender tengsizligiga qanday javob berganliklari solishtirildi. Qiyosiy tahlil yordamida ikki madaniyatdagi ayol obrazlarining shakllanishi va ular tomonidan yuzaga keltirilgan ijtimoiy masalalar o'rganildi.

Tahlil va natijalar. Ushbu bo'limda, Baxtiqaro Kerri va Oyimtilla romanlarida tasvirlangan ayol obrazlari va gender tengsizlik masalalari tahlil qilinadi. Har ikki asar orqali ayol obrazlarining shakllanishi, ularning jamiyatdagi o'rni, orzulari, ijtimoiy bosimlarga qarshi kurashi va erkinlikka intilishi o'rganiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – gender muammosining badiiy ifodasi va zamonaviy adabiyotda ayol obrazlarining tasvirlanishi haqida xulosalar chiqarishdir.

ADABIYOTLAR

1. Drayzer, T. (2003). Baxtiqaro Kerri. Tashkent: "Yangi avlod" nashriyoti.
2. Qurolboy qizi, Z. (2010). Oyimtilla. Tashkent: "O'zbekistan" nashriyoti.
3. Mirzo, I. (2017). Bonu. Tashkent: "Adabiyot" nashriyoti.
4. O'rni, A. (2015). Adabiyotda gender muammosi. Tashkent: "Fan" nashriyoti.
5. Mustafo, N. (2018). Milliy adabiyotda ayol tasviri. Tashkent: "Sharq" nashriyoti.
6. Xolmatov, R. (2012). Gender va adabiyot. Tashkent: "Ta'lim" nashriyoti.
7. Butler, J. (1990). Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge
8. Qizi, H. Z. M. (2024). WOMEN'S ROLES AND GENDER PORTRAYAL IN THOMAS HARDY'S WORKS. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2(57), 344-347.
9. Hamzayeva, Z. (2024, May). TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHNING ILG'OR USULLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR. In Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit (pp. 34-36).
10. Хамзаева, З. (2025). Толкование женского образа в романе «Бону» с точки зрения декадентства: социальный кризис и противоречие ценностей. Зарубежная лингвистика и лингводидактика, 3(2), 17-22

Teodor Drayzerning Baxtiqaro Kerri romani: Baxtiqaro Kerri romani, asosan, ayolning shaxsiy hayotini qurish va o'z o'rnini topish yo'lidagi kurashini tasvirlaydi. Kerri, asar qahramoni, ijtimoiy tengsizliklarga, erkaklar dunyosining cheklovlariga qarshi o'zining shaxsiy muvaffaqiyatini izlaydi. Biroq, uning yo'li nafaqat muvaffaqiyatga erishish, balki bir vaqtning o'zida jamiyat tomonidan belgilangan qoidalarga moslashishga ham boradi. Kerri, avvaliga ijtimoiy darajasi past, ammo mustahkam orzulari va qat'iyatligi bilan o'z o'rnini topishga harakat qiladi. Uning muvaffaqiyatga erishishi ko'plab ijtimoiy to'siqlarni yengishga bog'liqdir. Drayzer, asarda gender tengsizlikni, ayolning o'z huquqlari uchun kurashini tasvirlaydi, biroq bu jarayonning murakkabligi va noaniqligini ham ochib beradi. Natija: Baxtiqaro Kerri romani orqali Drayzer, ayolning mustaqil hayotga intilishi va ijtimoiy cheklovlarga qarshi kurashi orqali gender tengsizlik muammosini taqdim etadi.

Zulfiya Qurolboy qizining Oyimtilla romani: Oyimtilla romani o'zbek jamiyatida ayolning o'z orzulari, taqdiri va jamiyatning an'anaviy qarashlari o'rtasidagi kurashni yoritadi. Oyimtilla, asar qahramoni, oilaviy bosimlar, an'anaviy qadriyatlar va jamiyatning qadimgi normativlariga qarshi kurashadi. Uning orzulari va kelajakka bo'lgan intilishlari ijtimoiy cheklovlar va gender stereotiplari bilan to'qnashadi. Natija: Oyimtilla romani orqali gender muammosi o'ziga xos tarzda ko'rsatilgan. Romanda ayolning oilaviy va milliy qadriyatlar bilan bog'liq kurashlari, uning ichki kechinmalari va ijtimoiy to'siqlarga qarshi kurashi taqdim etiladi.

Xulosa va takliflar. Teodor Drayzerning Baxtiqaro Kerri va Zulfiya Qurolboy qizining Oyimtilla romanlari gender muammosini badiiy ifodalashda o'ziga xos va murakkab yondashuvni taqdim etadi. Har ikki asarda ayol obrazlarining shaxsiy yuksalishi, orzulari, ijtimoiy bosimlarga qarshi kurashish va erkinlikka intilishi asosiy mavzular sifatida ko'rsatilgan. Drayzer o'z asarida ayolning mustaqil hayotga intilishining ijtimoiy va psixologik to'siqlarini tasvirlaydi, Kerri ning muvaffaqiyatga erishish yo'lida yuzaga kelgan murakkabliklarni ochib beradi. Zulfiya Qurolboy qizining Oyimtilla romani esa o'zbek ayolining an'anaviy oilaviy qarashlar va milliy qadriyatlar bilan bog'liq ichki kurashlarini ko'rsatadi. Bu asar orqali milliy qadriyatlar va zamonaviy dunyoning ayolga qarashlari o'rtasidagi ziddiyatlar yoritiladi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, ikkala romanda ham ayolning o'z erkinligini izlash jarayonidagi kurashlar uning jamiyatdagi o'rnini o'zgartirishga bo'lgan intilishidan iboratdir. Biroq, har ikki qahramon ham o'z orzulariga erishishda ijtimoiy cheklovlar, oilaviy bosimlar va gender tengsizliklari bilan to'qnashadi. Drayzerning asarida bu jarayon asosan shaxsiy muvaffaqiyat va jamiyatdagi stereotiplarga qarshi kurash sifatida tasvirlanadi, Zulfiya asarida esa milliy qadriyatlar va oilaviy an'analar bilan bog'liq masalalar ko'rsatiladi.